

بررسی راز و رمز تشبیه در اشعار نادرپور

رسول علی پناهیان*

دکتر محمدرضا قاری***

چکیده

در مباحث بیانی «تشبیه» به عنوان اولین عامل تصویرآفرین مورد توجه قرار گرفته است، تشبیه یکی از ارکان بلاغی است که سایر صورت‌های بلاغی نظیر: استعاره، مجاز، تشخیص و کنایه از آن نشأت می‌گیرند و می‌توان آن را ابتدایی‌ترین و ساده‌ترین نوع صور خیال شمرد. زیرا فهم آن برای ذهن از دیگر صور خیال راحت‌تر انجام می‌گیرد. نادرپور در مجموعه اشعارش به نحو مؤثر و کارآمدی از ابزارهای بلاغی بهره برده است. او به شیوه‌های گوناگون، با استفاده از تشبیه به ابلاغ پیام خود پرداخته و تشبیه را با تصاویر و هنرنمایی‌های ویژه‌ای همراه کرده است، در این پژوهش به منظور آشکار شدن اهمیت تشبیه و چگونگی کار برد این صنعت ادبی، به بررسی و تحلیل و تهیه آمار تقریبی انواع تشبیهات او پرداخته، تشبیهات شعری او را از رهگذرهای مختلف از لحاظ طرفین حسی یا عقلی بودن، از نظر ارکان و... تقسیم‌بندی نموده، لطایف و ظرایف این تصویر هنری کاویده می‌شود.

واژه‌های کلیدی

شعر نادرپور، صور خیال، تشبیه، شعر معاصر

---

* دانشجوی دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک. (نویسنده مسؤول)

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، پروه زبان و ادبیات فارسی، اراک، ایران.

مقدمه

نادر نادرپور از شاعران شناخته شده معاصر است. او شعرش را «آئینه زلال» خوانده است البته او این تعریف را از عین القضاة اخذ نموده آن جا که می‌گوید «جوآنمرد این شعرها را چون آئینه دان.» (عید گاه طرهبه‌ای، ۲۶۰: ۱۳۸۸). در میان صور خیال، تشبیه از زیباترین صورتهای خیال است که بیش‌ترین تأثیر و ماندگاری را در ذهن مخاطب از خود به جا می‌گذارد، بزرگ‌ترین شاعران مانند خورشیدی از افق خیال، طلوع کرده‌اند و از عنصر خیال در سرودن اشعار خویش بهره برده‌اند. در واقع تمامی هنرمندان، برای به تصویر کشیدن اندیشه خویش، ناگزیر از کاربرد گونه‌های خیال می‌باشند و به مدد این نیرو است که دست به آفرینش جهانی، فرا واقع می‌زنند. بنا بر این «خیال شاعرانه، با یاری گرفتن از عنصر تصویر، بسیاری از امور ذهنی را دیداری می‌کند و تصورات خود را از این راه به تماشا می‌گذارد.» (حسن لی، ۱۳۸۳: ۲۸۲) تشبیه بر جسته‌ترین صور خیال در شعر نادرپور است «به او منوچهری دیگر لقب داده‌اند.» (باقی نژاد، ۱۳۸۹: ۳۳۷) اساتید علم بیان از دیر باز تا کنون بر نقش پراهمیت تشبیه در تصویر آفرینی‌های شاعران اتفاق نظر دارند و اعتقاد دارند که «تشبیه هسته اصلی و مرکزی اغلب خیال‌های شاعرانه است.» (پور نامداریان، ۱۳۸۱: ۲۱۴) تشبیه نشان‌دهنده وسعت و زاویه دید شاعر است، بی‌جهت نیست که ارسطو می‌گوید. «مشاهده تصاویری که شبیه اصل باشند، موجب خوشایندی می‌شود زیرا ما از مشاهده این تصاویر اطلاع و معرفت به احوال اصل آن صورت‌ها پیدا می‌کنیم.» (ارسطو، ۱۳۶۹: ۲۶)

هدف این مقاله بیان جایگاه تشبیه در شعر نادرپور و کشف نگاه او به جهان هستی از رهگذر خیال و تشبیه است. گفتنی است که در بسیاری از موارد برای پرهیز از اطاله کلام که قطعاً در حوصله مقاله نمی‌گنجید به ناچار بسیاری از شواهد را حذف نموده‌ایم و در بعضی از موارد تنها به ذکر یک مثال اکتفا گردیده است.

۲- پیشینه تحقیق

تشبیه از موضوعاتی است که اولین کتاب‌های بلاغی بدان پرداخته‌اند کتاب‌هایی مانند: اسرارالبلاغه، ترجمان البلاغه، المعجم و... در زمینه شعر و اندیشه‌های نادرپور کتاب‌ها و مقالات زیادی نوشته شده است که از آن جمله کتاب‌های: «شعر زمان ما» از فیض شریفی (۱۳۹۱) «در آینه» از یزدان سلحشور (۱۳۸۰) «خیره در تصویر خود» از عباس باقی‌نژاد (۱۳۸۸)، «کهن دیارا» از وحید عیدگاه طرهبه‌ای (۱۳۸۸) و مقاله‌های «شعر و شاعری از دیدگاه نادر نادرپور» از عنایت‌الله شریف‌پور و فریبا مدبری (۱۳۸۹) «موسیقی بیرونی در شعر نادرپور» از حبیب‌الله عباسی و حامد ذاکری «روانشناسی درد در شعر نادر نادرپور» از مهدی شریفیان (۱۳۸۹) اشاره کرد، اما مقاله حاضر صرفاً به مقوله تشبیه و انواع آن در اشعار نادرپور پرداخته و ایده‌های خاص خود را دارد و از این بابت اثری مستقل محسوب می‌شود.

۳- تشبیه

تشبیه اولین و مهم‌ترین ابزار وصف و زیبایی کلام بوده است. «تمام تصاویر به نوعی با تشبیه مرتبط بوده و آشکارا یا نهان از آن مایه می‌گیرند.» (پورنامداریان، ۱۳۸۱: ۱۱۸)

این شگرد بیانی نشان می‌دهد که شاعر چگونه توانسته میان اشیا و عناصر به ظاهر بی‌ارتباط و متنوع پیوند ایجاد کند ارتباطی که با هیچ دید و توانی جز دید و توان شاعر دریافت نمی‌شود و تشبیه «آن است که چیزی را به چیزی در صفتی مانند کنند. امر اول را مشبه و دوم را مشبه‌به و صفت مشترک ما بین آن‌ها را وجه شبه و کلمه‌ای را که دلالت بر معنی تشبیه داشته باشد ادات تشبیه می‌گویند.» (همایی، ۱۳۷۰: ۲۲۷)

۳-۱- انواع تشبیه از نظر ذکر یا حذف ارکان تشبیه

تشبیه در زبان فارسی گاه با ذکر هر یک از ادات و وجه شبه و گاه بدون ذکر هر

یک از آن دو صورت می‌گیرد. اگر وجه شبه در تشبیه وجود داشته باشد آن تشبیه را مفصل و اگر وجود نداشته باشد آن را مجمل گویند. اگر ادات تشبیه در جمله وجود داشته باشد آن تشبیه را مرسل «صریح» و اگر وجود نداشته باشد آن را موکد گویند. بنا بر این دیدگاه، تشبیه به چهار دسته تقسیم می‌گردد:

۱- مرسل مفصل ۲- مرسل مجمل ۳- موکد مفصل ۴- موکد مجمل (بلیغ)

۳-۲- مرسل مفصل (چهار رکنی)

«اگر وجه شبه در کلام ذکر بشود تشبیه را مفصل می‌گویند... و اگر ادات تشبیه ذکر شود تشبیه را مرسل یا صریح می‌گویند.» (احمدنژاد، ۱۳۷۴: ۸۷)

- به رقص آرم چو موجی خرمن زرد / چو بادی خوشه‌ها گیرم در آغوش
(نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۳۰)

مصراع اول مشبه: م (من) مشبه‌به: موج ادات: چو وجه شبه: به رقص در آوردن
خرمن زرد.

مصراع دوم مشبه: م (من) مشبه‌به: باد ادات: چو وجه شبه: در آغوش گرفتن
خوشه‌ها.

در این بیت علاوه بر تشبیه میان کلمات «خوشه» و «خرمن» از یک طرف و «موج» و «باد» از طرف دیگر تناسبی هنرمندانه ایجاد شده است.

۳-۳- سه رکنی با حضور وجه شبه (موکد مفصل)

تشبیهی است که ادات ندارد اما وجه شبه در آن ذکر می‌شود. «به تشبیهی گفته می‌شود که ادات تشبیه در آن حذف می‌شود.» (رنجبر، ۱۳۸۵: ۴۶)

۱- دلی به ظلمت شب دارم / غمی به وسعت ویرانی (نادرپور، ۱۳۸۲: ۶۶۱)

مصراع اول: مشبه: دل مشبه‌به: شب وجه شبه: ظلمت ادات: ندارد.

مصراع دوم: مشبه: غم مشبه‌به: ویرانی وجه شبه: وسعت ادات: ندارد.

۲- کلاف ابر پریشان بود... (همان: ۶۰۸)

تحلیل: شاعر سردرگمی و آشفتگی ذهنی خود را که به سان کلافی درهم پیچیده است بیان می‌دارد و ابر نیز همان کلاف از هم پاشیده با من درونی شاعر همزادپنداری می‌کند و او تلاش دارد که این آشفتگی را با عناصر طبیعت در میان گذارد. تا آنجا که در ادامه می‌گوید: «به زیر پلک حریرین پرده‌ای پوشاند و من، دو مردمکم را به اشک پوشاندم... کلاف ابر در اندیشه گسستن بود/ و آسمان خزان بی‌دریغ می‌بارید. (همان، ۶۰۹) و اینجاست که شاعر اسرار درونی خود را ناخودآگاه آشکار کرده است. در کلاف ابر با درونی رازآلود و آمیخته با شور و هیجان و تخیل مواجه هستیم. چنین خاصیتی، کَمّت‌های عاطفی شعر نادرپور را توسعه داده، به نحوی که طراوت، تازگی و طنّازی در آن مشاهده می‌شود.

۳-۴- سه رکنی با حضور ادات (مرسل مجمل)

تشبیهی است شامل ادات که وجه شبه در آن ذکر نمی‌شود. «از نظر تئوری ادبیات تشبیه مجمل از مفصل بهتر است.» (شمیسا، ۱۳۸۶: ۶۸)

به جهت اینکه در این نوع تشبیه وجه شبه ذکر نمی‌شود حس تخیل در خواننده برای درک وجه شبه قدرت بیشتری می‌گیرد و تشبیه رساتر و پرتأثیرتر است.

۱- این پیرِ خردسال / مویی به رنگ شیر و شکر دارد (نادرپور، ۱۳۸۲: ۷۸۳)

مشبه: موی مشبه‌به: شیر و شکر ادات: به رنگ وجه شبه محذوف: سفید بودن

این بیت افزون بر تشبیه، دارای نغمه حروف «ر» می‌باشد و شاعر با به کار بردن

ترکیب زیبای «پیرِ خردسال» آرایه پارادوکس را هنرمندانه ابداع نموده است.

۳-۵- تشبیه موکد مجمل (بلیغ)

تشبیهی است که در آن ادات و وجه شبه هر دو حذف می‌شوند. علوی مقدم و

اشرف‌زاده معتقدند: «اگر هم ادات تشبیه و هم وجه شبه حذف شود تشبیه بلیغ است

که رساترین و زیباترین شکل تشبیه می‌باشد چرا که ادعای همانندی و اشتراک بین مشبه و مشبه‌به در این نوع تشبیه قوی‌تر است تا آنجا که برخی این نوع از تشبیه را استعاره دانسته‌اند و چنین استدلال کرده‌اند که در این‌گونه تشبیهات «ادعای یکسانی و یگانگی» مشبه و مشبه‌به مطرح است نه «ادعای همانندی و اشتراک بین مشبه و مشبه‌به در یک یا چند صفت». (علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۸۸) تشبیه بلیغ خود بر دو نوع است:

۳-۵-۱- بلیغ اضافی (اضافه تشبیهی)

تشبیهی است که در آن مشبه و مشبه‌به، به هم اضافه شده باشند و در این صورت ادات و وجه شبه محذوف است.

۱- پیراهنی که دوخته‌ای از حریر ابر/ چو آبشار نور فرو ریزد از برت (نادرپور،

۱۳۸۲: ۱۰۹)

مشبه: حریر مشبه‌به: ابر مشبه: آبشار مشبه‌به: نور

شاعر مبتکرانه اغراق را به اوج خود رسانده و با کمترین الفاظ و ترکیبات، معانی ذهنی خود را با عاطفه‌ای شگرف به مخاطب القاء می‌کند آنجا که «پیراهن» را به «حریر» و «آبشار» همانند نموده و به شیوه «تشبیه در تشبیه» تصاویر زیبایی را در ذهن مجسم نموده است.

۲- خواندم زدیدگان غم آلود اختران / از آخرین غروب نگاهت اشاره‌ها (همان:

۱۲۱)

مشبه: نگاه مشبه‌به: غروب

در این بیت علاوه بر تشبیه بلیغ «غروب نگاه»، شاعر با ترکیب «دیدگان غم‌آلود اختران» هنرمندانه از تشخیص بهره برده و زیبایی آن را مضاعف نموده است.

۳-۵-۲- بلیغ غیر اضافی (اضافه اسنادی)

در این تشبیه، مشبه و مشبه‌به، به هم اسناد داده می‌شوند و اغراق به اوج خود می‌رسد زیرا ادعای همانند بودن با اسناد قوت بیشتری می‌گیرد.

۱- زین محبسی که زندگی‌اش خوانند / هرگز مرا توان رهایی نیست (نادرپور،

۱۳۸۲: ۱۱۶)

مشبه: زندگی مشبه‌به: زندان

۲- تو خورشید بیمار پیش از غروبی / که بر خاطرم گرد اندوه پاشی (همان: ۲۹۹)

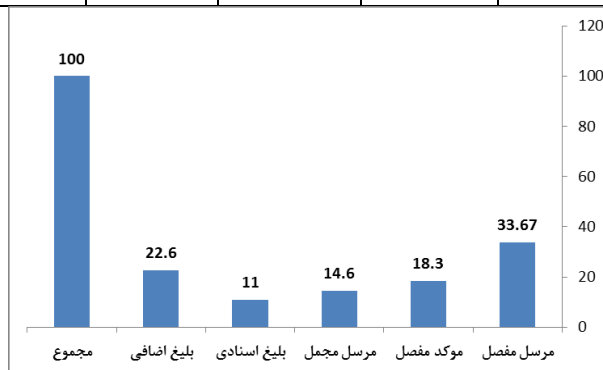
مشبه: تو مشبه‌به: خورشید

شاعر محبوب را همانند خورشید بیماری می‌داند که انوار تابش او نه تنها باعث

شادی و تلالو نور او نشده بلکه او را دچار غم و اندوه نموده است.

جدول و نمودار آماری تشبیه به اعتبار ادات و وجه شبه

نوع تشبیه	مرسل مفصل	موکد مفصل	مرسل مجمل	بلیغ اسنادی	بلیغ اضافی	مجموع
تعداد	۹۲	۵۰	۴۰	۳۰	۶۲	۲۷۴
درصد	۳۳/۶۷	۱۸/۳۰	۱۴/۶	۱۱	۲۲/۶	۱۰۰

تحلیل: به نظر می‌رسد با توجه به بسامد بالای تشبیهات مرسل؛ یعنی تشبیهاتی که در

آن‌ها وجه شبه ذکر می‌شود، نادرپور از تشبیهات تازه استفاده کرده است (۳۴ درصد) چرا

که یکی از دلایل ذکر وجه شبه تازه بودن تشبیه و مسبوق به سابقه نبودن آن است.

۳-۶- انواع تشبیه از نظر مفرد، مقید و مرکب بودن طرفین

هر یک از طرفین تشبیه (مشبه، مشبه‌به) می‌تواند به صورت مفرد، مقید و یا مرکب در تشبیه به کار رود. با ذکر این مقدمه تشبیه در شعر نادرپور بدین اعتبار به چند دسته تقسیم می‌شود:

۳-۶-۱- مفرد به مفرد

تشبیهی است که هم مشبه و هم مشبه‌به، هر دو مفردند و رنجبر می‌گویند: «ممکن است هر دو طرف تشبیه مفرد باشد.» (رنجبر، ۱۳۸۵: ۳۴)

۱- وزشکاف پلک‌های من / جویبار اشک می‌جوشید. (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۹۱)

مشبه مفرد: اشک مشبه‌به مفرد: جویبار

در این بیت علاوه بر اضافه تشبیهی «جویبار اشک» میان کلمات «پلک» و «اشک» و «جویبار» و «جوشیدن» تناسب زیبایی به کار رفته و افزون بر آن اغراق «جویبار اشک جوشیدن» به نحو هنرمندانه‌ای به کار رفته است.

۲- تو ابری، تو آن ابر اندوهگینی (همان: ۲۹۹)

مشبه مفرد: تو مشبه‌به مفرد: ابری

شاعر علاوه بر اضافه تشبیهی اسنادی، هنرمندانه از آرایه تکرار در میان کلمات «تو» و «ابر» بهره برده است.

۳-۶-۲- مفرد به مقید

به مفردی می‌گویند که همراه آن یک کلمه، صفت، مضاف الیه یا قیدی دیگر آمده باشند. «مشبه مفرد و مشبه‌به مقید.» (رنجبر، ۱۳۸۵: ۳۴)

۱- غباری چون بخار گرم آهک / و یا دودی که خیزد از شررها (نادرپور، ۱۳۸۲:

مشبه مفرد: غبار مشبه به مقید: بخار گرم آهک

بیت مزبور علاوه بر تشبیه مفرد به مقید دارای تشبیه جمع هم می‌باشد، «غبار» را به «بخار گرم آهک» و «دود که از شررها بر می‌خیزد» تشبیه نموده و افزون بر این دارای واج‌آرایی «ا» و «ر» هم می‌باشد.

۳-۶-۳- مفرد مقید به مفرد مقید

در این نوع تشبیه، مشبه و مشبه‌به هر دو مقیدند. نادرپور در این گونه تشبیهات با مقید کردن طرفین تشبیه بر توصیفی و تخیلی و تصویری بودن تشبیهات می‌افزاید.

۱- سایه‌های خفته چون دزدان رهن (نادرپور، ۱۳۸۲: ۹۷)

مشبه مفرد مقید: سایه‌های خفته مشبه‌به مفرد مقید: دزدان رهن

شاعر علاوه بر تشبیه مفرد مقید به مفرد مقید، تشخیص زیبایی «سایه‌های خفته» را هنرمندانه به کار برده است.

۲- رشته‌های سیم چون برق مجسم (همان: ۱۰۰)

مشبه مفرد مقید: رشته‌های سیم مشبه‌به مفرد مقید: برق مجسم

۳-۶-۴- مفرد مقید به مفرد مجرد

در این تشبیه، مشبه مقید همراه مشبه‌به مفرد آورده می‌شود.

۱- توده‌های سیاه درختان / ساکن اندر خموشی چو کوهند (نادرپور، ۱۳۸۲: ۶۸)

مشبه مفرد مقید: توده‌های سیاه درختان مشبه مفرد مجرد: کوه

۳-۶-۵- مرکب به مفرد

«یعنی مشبه مرکب باشد و مشبه‌به مفرد که ممکن است مفرد مجرد یا مفرد مقید

باشد.» (علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۰۴)

۱- رنگ‌ها در گوی چشمت نقش می‌بندد/ صبحگاهان، چون پر طاووس (نادرپور،

۱۳۸۲: ۲۵۰)

مشبه مرکب: صبحگاهان رنگ‌ها در چشمت نقش می‌بندد مشبه‌به مفرد: پرتاووس (مفرد مقید)

تصویر پدید آمده در بیت به شیوه تشبیه در تشبیه به کار رفته: «گوی چشمت» به «پرتاووس» و همچنین اغراق مصرع اول دل‌انگیزی بهتری در شعر ایجاد نموده و مضاعف بر آن تناسب کلمات «رنگ» و «طاووس» آهنگ ویژه‌ای به شعر بخشیده است.

۳-۶-۶- مفرد به مرکب

یعنی مشبه مفرد باشد و مشبه‌به مرکب باشد.

۱- لرزم چو شاخ و برگ نهالان نیمه‌جان/ در زیر تازیانه باران شامگاه (نادرپور،

۱۵۵: ۱۳۸۲)

مشبه مفرد: م (من) مشبه‌به مرکب: شاخ و برگ نهالان در زیر تازیانه باران.

۳-۶-۷- مرکب به مرکب

گروهی یا هیأتی را به هیأت و گروه دیگری مانند می‌کنند.

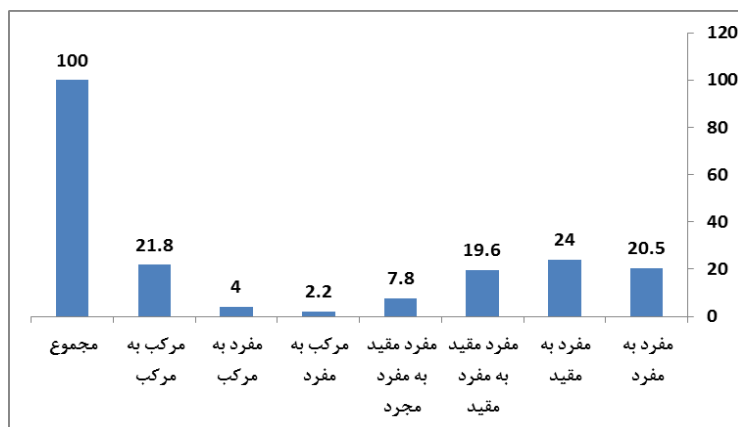
۱- چشمک‌زنان ز پشت درختان ستاره‌ها / چون چشم دیوهای هراسان ز آدمی

(نادرپور، ۵۶: ۱۳۸۲)

مصرع اول: مشبه مرکب مصرع دوم: مشبه‌به مرکب

جدول و نمودار آماری انواع تشبیه به اعتبار طرفین (مفرد، مقید، مرکب)

مجموع	مرکب به مرکب	مفرد به مرکب	مرکب به مفرد	مفرد مقید به مفرد مجرد	مفرد مقید به مفرد مقید	مفرد به مقید	مفرد به مفرد	نوع تشبیه
۲۲۹	۵۰	۹	۵	۱۸	۴۵	۵۵	۴۷	تعداد
۱۰۰	۲۱/۸	۴	۲/۲	۷/۸	۱۹/۶۰	۲۴	۲۰/۵	درصد

تحلیل: تشبیهات مفرد به مقید نیز با بسامد بالا نسبت به انواع دیگر نشان می‌دهد که شاعر در پی تحدید و مشخص کردن وجه شبه است؛ یعنی می‌خواهد ذهن خواننده را هدایت کند به سمت تصویری که خود در ذهن دارد. (۲۴ درصد)

۳-۷- تشبیه به اعتبار طرفین (حسی و عقلی)

برای درک بهتر شعر شاعران از عناصر حسی و عقلی در ساخت مشبه و مشبه‌به استفاده می‌کنند. مراد از حس مواردی است که با حواس پنجگانه دریافت شود و منظور از عقلی هر چیزی است که با این حواس قابل درک نباشد تشبیه به اعتبار حسی و عقلی بودن مشبه و مشبه‌به چهار حالت دارد:

۳-۷-۱- تشبیه حسی به حسی

تشبیهی است که طرفین تشبیه محسوس به محسوس هستند «هم مشبه و هم مشبه‌به از امور حسی باشند.» (علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۹۵) حجم زیادی از تشبیه‌های نادرپور از این الگو پیروی می‌کند.

۱- چشم تو آن دریچه روشن بود/ کز آن رهی به زندگیم دادند (نادرپور، ۱۳۸۲:

(۱۸۱)

مشبه حسی: چشم مشبه‌به حسی: دریچه روشن

۲- رشته طنابی ز نور غمزده ماه / روزنه را می‌گشود و سرزده می‌تافت (همان: ۷۷)

مشبه حسی: نور ماه مشبه‌به حسی: رشته طنابی

اینک چند نمونه را برای مثال می‌آوریم:

باران به دم اسب (۵۰۶/۱۲) نمای قریه به کندو (۶۵/۲) پرنده به ماهی (۸۵/۵) ماه

به جام (۹۹/۴) ابر به حریر (۱۰۹/۱۱) و...

۳-۷-۲- تشبیه حسی به عقلی

در تشبیه محسوس به معقول هدف شاعر نوعی ارتقا بخشیدن به امور محسوس است چرا که در ویژگی مورد نظر او، آن محسوس با آن معقول رقابت می‌کند و یا ممکن است مشبه‌به عقلی برای مشبه حسی نوعی اغراق در بیان مقصود باشد و احمدنژاد معتقد است: «شاعر امور مادی و محسوس را به امور عقلانی و انتزاعی مانند می‌کند.» (احمدنژاد، ۱۳۷۴: ۸۶)

۱- شب‌ها گریختند و تو چون یادهای دور/ هر لحظه از گذشته من دورتر شدی

(نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۵۵)

مشبه حسی: تو مشبه‌به عقلی: یادهای دور.

۲- وقتی که آیات سیاه گیسوان تو/ بر سینه من نقش می‌بندد (همان: ۷۴۳)

مشبه حسی: گیسوان سیاه مشبه‌به عقلی: آیات

چند نمونه دیگر: پیرمرد به روح (۵۰۴/۱) برف به زهد سپید (۷۶۲/۳) من به

سکوت (۶۲۲/۱۷) و...

۳-۷-۳- تشبیه عقلی به حسی

«این‌گونه تشبیه با یکی از اصول مسلم تشبیه که مشبه‌به بایداجلی از مشبه باشد

و برای تبیین و ایضاح امور عقلی آن‌ها را به امور حسی تشبیه می‌کنند سازگار است.»

(بهمن مطلق، ۱۳۸۷: ۱۴۳) و بندتو می‌گوید: «گفته‌اند که تصور آنگاه جنبه هنری پیدا می‌کند که معقولی را به محسوسی پیوند دهد.» (بندتو، ۱۳۴۴: ۷۹)

۱- من بودم و سکوت شب و سیل خاطرات... (نادرپور، ۱۳۸۲: ۵۸)

مشبه عقلی: خاطرات مشبه به حسی: سیل

۲- جانم ز تاب آتش غم‌ها سوخت / ای سینه گداخته، فریادی (همان: ۱۱۸)

مشبه عقلی: غم مشبه به حسی: آتش

۳-۷-۴- تشبیه عقلی به عقلی

در این تشبیه، شاعر عواملی را که در محدوده حس انسان قرار نمی‌گیرد را به کمک امور عقلی در ذهن بیان می‌کند و «آن است که دو امر معنوی و عقلی به همدیگر مانند شوند.» (تجلیل، ۱۳۷۶: ۴۸)

این نوع تشبیه در شعر نادرپور بسیار اندک است زیرا از مشبه به عقلی وجه شبه روشن و صریحی اخذ نمی‌شود تا حال مشبه را به کمک آن دریابیم.

۱- عمر من بود آنچه در زورق هنوز شعله می‌زد / چون امید واپسین (نادرپور،

۱۳۸۲: ۹۲۵)

مشبه عقلی: عمر مشبه به عقلی: امید واپسین

۲- آهنگی از نگاه تو می‌ایدم به گوش / چون موج‌های خاطره غمگین و دلنواز

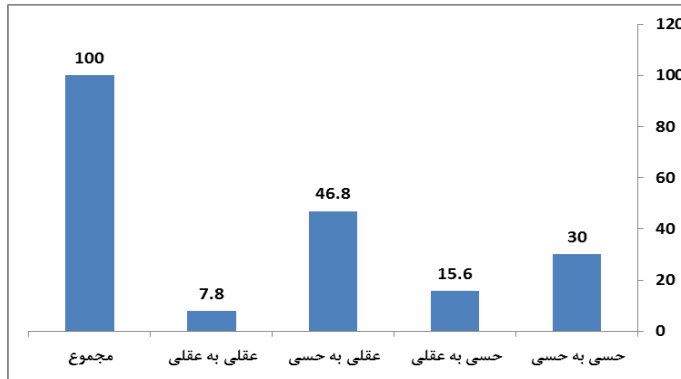
(همان/۱۰۹)

مشبه عقلی: آهنگی که از نگاه تو احساس می‌شود. مشبه به عقلی: موج‌های خاطره.

در این بیت علاوه بر تشبیه عقلی به عقلی و تشبیه عقلی به حسی «موج‌های خاطره»، آرایه حس آمیزی «آهنگی از نگاه تو می‌ایدم به گوش» تصویر زیبایی را در شعر بالا خلق کرده و علاوه بر آن شاعر با گزینش صفت‌های «غمگین» و «دلنواز» آرایه تنسیق الصفات را هنرمندانه ایجاد نموده است.

جدول نمودار آماری انواع تشبیه حسی به عقلی

نوع تشبیه	حسی به حسی	حسی به عقلی	عقلی به حسی	عقلی به عقلی	مجموع
تعداد	۲۳	۱۲	۳۶	۶	۷۷
درصد	۳۰	۱۵/۶	۴۶/۸	۷/۸	۱۰۰

تحلیل: نزدیک ۴۷ درصد تشبیهات عقلی به حسی است. نشان می‌دهد ذهن شاعر کمتر به دنبال پیچیده کردن تصاویر و ابهام‌آفرینی است بلکه به عکس با این نوع تشبیهات می‌خواهد معقولات را محسوس کند که البته این امر اصلی‌ترین هدف تشبیه نیز هست.

۸-۳- تشبیه خیالی و وهمی

«از فروع بحث تشبیهی که مشبه‌به آن عقلی است بحث تشبیه خیالی و وهمی است. یکی از امکاناتی که شاعر در آوردن مشبه‌به عقلی دارد این است که هیأت و ترکیبی ذهنی بسازد که اجزای آن یا یکی از اجزای آن حسی باشد.» (شمیسا، ۱۳۸۳: ۳۹)

۱-۸-۳- تشبیه خیالی

تشبیهی است که اجزای مشبه‌به آن به تنهایی در عالم واقعی وجود داشته باشند ولی ترکیب آن‌ها در هستی موجود نباشد.

۱- نور بتابد ز لای برگ درختان/ در دل امواج آب و چشمه مهتاب (نادرپور، ۱۳۸۲: ۹۳)

«چشمه» به تنهایی وجود دارد، «مهتاب» هم همین طور، اما ترکیب «چشمه مهتاب» وجود ندارد و خیالی است.

تشبیهات خیالی نادرپور در حدود ۱۲ مورد است که بعضی از آن‌ها عبارتند از: زنبور آفتاب - ابریشم غبار (۳۱۹/۲) - برف قیرگون (۹۳۱/۳) - باروت شاخه‌ها (۴۳۰/۸)

۳-۸-۲- تشبیه وهمی

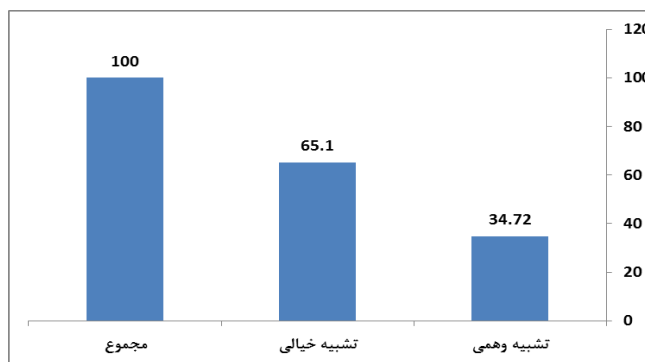
«تشبیهی است که مشبه‌به غیر موجود آن مرکب از دو جزء است که یکی از اجزای آن وجود خارجی ندارد.» (شمیسا، ۱۳۸۳: ۳۹)

۱- سیمرغ قله‌های کبودم که آفتاب/ هر بامداد، بوسه نشانند به بال من (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۷۹)

«من» (مشبه) به «سیمرغ قله‌ها» (مشبه‌به) تشبیه شده که «سیمرغ» وجود خارجی ندارد.

جدول و نمونه آماری انواع تشبیه وهمی و خیالی

نوع تشبیه	تشبیه وهمی	تشبیه خیالی	مجموع
تعداد	۸	۱۵	۲۳
درصد	۳۴/۷۲	۶۵/۱	۱۰۰

۹-۳- تقسیمات تشبیه بر پایه وحدت و تعدد طرفین

شگردهای هنری نادرپور در تشبیه متنوع و گوناگون است، تشبیه در اشعار وی کاربرد وسیع و معناداری دارد و او از صورت‌های مختلف دیگری همچون جمع، تسویه، ملفوف و مفروق بهره برده است.

۹-۳-۱- تشبیه جمع

تشبیهی است که برای یک مشبه چند مشبه‌به آورده شود.

۱- چشمه می‌خندید و ذرات ستاره/ در دهانش همچو پولک‌های ماهی / یا چو دندان‌ها ز مروارید غلتان. (نادرپور، ۹۸: ۱۳۸۲)

مشبه: ذرات ستاره مشبه‌به ۱: پولک‌های ماهی مشبه‌به ۲: دندان‌های ز مروارید غلتان

۲- لیک آهن و گیاه و سنگ نیستم / بی‌خبر ز نام و ننگ نیستم (همان: ۴۳۹)

مشبه: من مشبه‌به ۱: آهن مشبه‌به ۲: گیاه مشبه‌به ۳: سنگ

۹-۳-۲- تشبیه تسویه

برای چند مشبه یک مشبه‌به آورده شود و عکس تشبیه جمع است.

۱- با شاخه نازک پاها و دست‌ها / ابریشم هوا را تا آسمان درید (نادرپور، ۴۲۹:

۱۳۸۲)

پاها و دست دو چیز هستند به یک چیز یعنی «شاخه نازک» تشبیه شده است.

۲- روزها و شب‌ها این سکه‌های قلب/ در دست‌های چرکین ساییده می‌شوند.

(همان: ۴۴۷)

۹-۳-۳- تشبیه ملفوف

«تشبیهی است که در آن، شاعر چند مشبه با هم می‌آورد و چند مشبه‌به را نیز با

هم می‌آورد که به طریق لف و نشر، هر مشبه‌بھی با مشبه خود ارتباط دارد.» (علوی

مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۰۵)

۱- اینجا زمان و خاطره بیگانه از همنند / وز یکدیگر بسان شب و روز می‌رمند
(نادرپور، ۹۴۱: ۱۳۸۲)

«زمان» و «خاطره» مشبه است و «شب» و «روز» مشبه به آن‌ها می‌باشد.

۲- اندیشه و تیشه ام مهیا بود/ چون لوح و قلم کنار یکدیگر (همان: ۶۵۵)

«اندیشه» و «تیشه» مشبه و «لوح» و «قلم» مشبه به می‌باشد.

۳-۹-۴- تشبیه مفروق

«تشبیهی است که در آن چند مشبه و مشبه به پیایی آورده شود.» (احمدنژاد،

۱۳۷۴: ۹۳۰)

۱- سایه‌های خفته چون دزدان رهزن / تک درختان چون نگهبانان تنها (نادرپور،

۱۳۸۲: ۹۷)

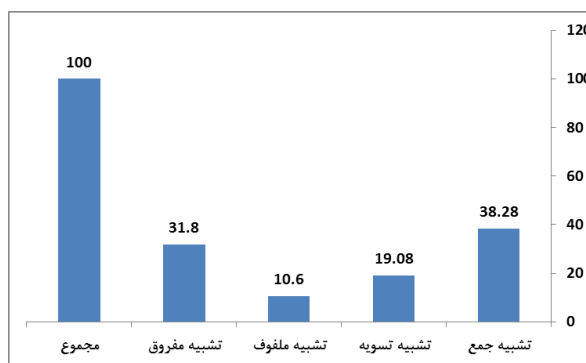
«سایه‌های خفته» به «دزدان رهزن» و «تک درختان» به «نگهبانان تنها» مانند شده‌اند.

۲- آن شب اطاق من به مثل جام باده بود/ نور چراغ من به مثل رنگ باده داشت

(همان: ۱۷۵)

تقسیمات تشبیه بر پایه وحدت و تعدد طرفین

نوع تشبیه	تشبیه جمع	تشبیه تسویه	تشبیه ملفوف	تشبیه مفروق	مجموع
تعداد	۱۸	۹	۵	۱۵	۴۷
درصد	۳۸/۲۸	۱۹/۰۸	۱۰/۶	۳۱/۸	۱۰۰

تحلیل: نزدیک ۳۹ درصد از تشبیهات از نوع جمع هستند شاعر با این کار درصدد است نهایت روشنی و وضوح را به تصاویرش بدهد؛ یعنی دغدغه شاعر انتقال حداکثری مافی الضمیر می‌باشد.

۳-۱۰-۱- وجه شبه

وجه شبه، شباهت ادعایی ایجادشده بین مشبه و مشبه‌به است که به طور حقیقی یا خیالی در آن اشتراک دارند «بحث وجه شبه مهم‌ترین بحث تشبیه است چون وجه شبه مبین جهان بینی و وسعت تخیل شاعر است و در نقد شعر بر مبنای وجه شبه است که متوجه نوآوری یا تقلید هنر مند می‌شویم.» (شمیسا، ۹۸: ۱۳۸۶) قدما وجه شبه را به دو مورد تحقیقی و تخیلی تقسیم کرده‌اند:

۳-۱۰-۱-۱- وجه شبه تحقیقی

«آن است که وجه شبه حقیقتاً در طرفین تشبیه وجود داشته باشد.» (پرهیزی،

۱۳۸۵: ۳۴)

۱- دیدم پرنده بر خاک / جان می‌کند چو ماهی (نادرپور، ۱۳۸۲: ۸۵)

مشبه: پرنده مشبه‌به: ماهی وجه شبه تحقیقی: جان کندن

۲- من اکنون قطره‌های ریز باران را / که همچون بال زنبوران خواب‌آلوده می‌ریزد

(همان: ۴۱۵)

مشبه: قطره باران مشبه‌به: بال زنبوران وجه شبه تحقیقی: ریختن

۳-۱۰-۲- وجه شبه تخیلی

«وجه شبه در هر دو طرف تشبیه یا در یکی از طرفین، خیالی و ادعایی باشد.»

(علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۹۴)

۱- شوم مهتاب و پر گیرم شبانگاه / بر آن دریای ژرف آسمان رنگ (نادرپور، ۱۳۸۲:

۱۳۰)

مشبه: من مشبه‌به: مهتاب وجه شبه: پر گرفتن و پرواز کردن

وجه شبه نسبت به مشبه: تخیلی

وجه شبه نسبت به مشبه‌به: تخیلی

۲- شب‌ها گریختند و تو چون بادهای سرد / همراه با سیاهی شب‌ها گریختی

(همان: ۱۵۱)

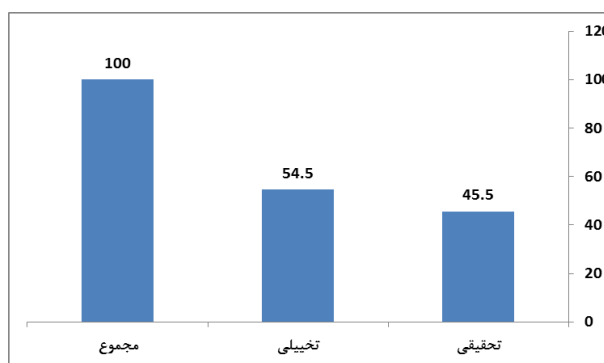
مشبه: تو

مشبه‌به: بادهای سرد وجه شبه: گریختن

وجه شبه نسبت به مشبه: تحقیق وجه شبه نسبت به مشبه‌به: تخیلی

جدول و نمودار آمار انواع وجه شبه به اعتبار (تحقیقی و تخیلی)

نوع وجه شبه	تحقیقی	تخیلی	مجموع
تعداد	۱۰	۱۲	۲۲
درصد	۴۵/۵	۵۴/۵	۱۰۰

۱۱-۳- وجه شبه به اعتبار مفرد، متعدد، مرکب، حسی و عقلی بودن

۱۱-۳-۱- وجه شبه مفرد

وجه شبه وقتی مفرد است که از یکی بیشتر نباشد یعنی فقط یک مطلب است.

۱- تا بوته گناه نروید ز باغ دل / بنیاد هر هوس را از سینه کنده‌ایم (نادرپور،

۱۳۸۲: ۴۳۳)

مشبه ۱: گناه مشبه‌به ۱: بوته مشبه ۲: دل مشبه‌به ۲: باغ

وجه شبه مفرد: روییدن (برای هر دو مشبه)

شاعر در کنار تشبیه‌های موجود در این بیت با استفاده از «دل» و «سینه» از آرایه ارداف به نحو زیبایی استفاده کرده است.

۲- بهار زندگی زودم خزان گشت / که عمرم چون نسیمی تیز پر بود (همان: ۴۳۴)

مشبه: عمر مشبه‌به: نسیم وجه شبه مفرد: تیز پر بودن

۳-۱۱-۲- وجه شبه مرکب

«هنری‌ترین وجه شبه است و از مشبه‌به مرکب اخذ می‌شود هیأت حاصله از امور متعدد است و یا به اصطلاح متنوع از چند چیز است یعنی تابلو و تصویری است که از مجموعه جزئیات گوناگون حاصل می‌شود.» (شمیسا، ۱۳۸۶: ۴۳)

۱- دل خونین مرا بستر غم خوابگه است / خال سرخی است که بر گونه زرد افتاده است (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۹۶)

مشبه: مصرع اول مشبه‌به: مصرع دوم وجه شبه مرکب: قرار گرفتن سرخی در میان زردی.

۲- در افق چون پنبه‌ها بر صورت شب / ابرها آغشته شد با روشنایی (همان: ۱۰۱)

مشبه: ابرها مشبه‌به: پنبه‌ها بر صورت شب وجه شبه مرکب: آغشته شدن تیرگی با روشنایی.

۳-۱۱-۳- وجه شبه متعدد

آن است که از یکی بیشتر باشد.

۱- چشمه‌ساران خیره بر نقش جمالش / ماه چون آوارگان خاموش و تنها

(نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۰۰)

مشبه: ماه مشبه‌به: آوارگان وجه شبه متعدد: خاموش و تنها بودن.

۲- خشمی است که چون کیسه زهر از بن هر موی / می‌جوشد و می‌ریزد و سرچشمه‌اش آنجاست (همان: ۲۲۲)

مشبه: خشم مشبه‌به: کیسه زهر وجه شبه متعدد: جوشیدن و ریختن

این بیت علاوه بر تشبیه، بخاطر کلمات «خشم» و «کیسه» در مصرع اول و «می‌جوشد» و «می‌ریزد» در مصرع دوم آرایه لف و نشر مرتب دارد و همچنین در مصرع اول بین «زهر» و «هر» جناس افزایش در حرف اول هنرمندانه به کار رفته است.

۳-۱۱-۴- وجه شبه حسی

وجه شبه حسی باید از حواس پنج‌گانه اخذ شده باشد «یعنی وجه شبه از امور حسی (شنیدنی، دیدنی، چشیدنی، پسودنی یا بوییدنی) باشد.» (علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۸۸: ۹۲)

۱- پیراهنش سپید چو مهتاب نیمه شب / در تیرگی به موج زدن در مسیر باد (نادرپور، ۱۳۸۲: ۵۹)

مشبه: پیراهن مشبه‌به: مهتاب وجه شبه حسی: سپیدی (دیدنی است)

۲- اندام بیشه در شمدنرم ماهتاب / چون زخمیان پیر، به بستر لمیده بود (همان: ۵۸)

مشبه: اندام بیشه مشبه‌به: زخمیان پیر وجه شبه حسی: لمیده بودن

۳-۱۱-۵- وجه شبه عقلی

آن وقتی است که وجه شبه از کیفیات نفسانی و امور عقلانی است.

۱- آهنگی از نگاه تو می‌آیدم به گوش / چون موج‌های خاطره غمگین و دلنواز (نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۰۹)

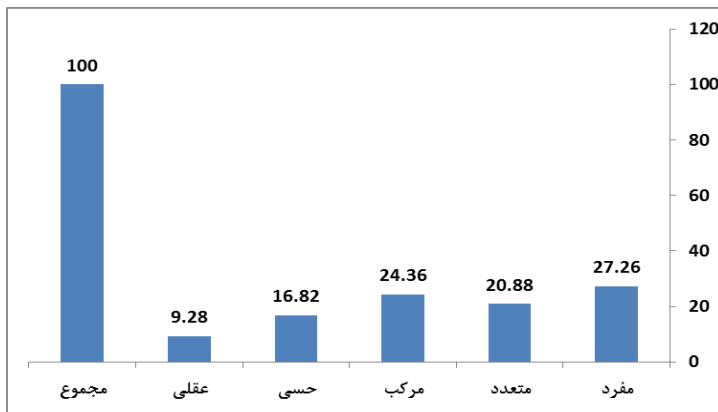
مشبه: آهنگ مشبه‌به: موج‌های خاطره وجه شبه عقلی: غمگین و دلنواز بودن

۲- مغرورتر زقله در ابر خفته‌ام / از پشت من نمی‌گذرد سیل بادها (همان: ۲۸۰)

مشبه: من مشبه‌به: قله وجه مشبه عقلی: مغرور بودن

جدول و نمودار آماری انواع وجه شبه به اعتبار (مفرد، متعدد، مرکب، حسی، عقلی)

نوع وجه مشبه	مفرد	متعدد	مرکب	حسی	عقلی	مجموع
تعداد	۴۷	۳۶	۴۲	۲۹	۱۶	۱۷۰
درصد	۲۷/۲۶	۲۰/۸۸	۲۴/۳۶	۱۶/۸۲	۹/۲۸	۱۰۰

۳-۱۲- گونه‌های تشبیه بر پایه وجه شبه

۳-۱۲-۱- تشبیه تمثیل

«در تشبیه تمثیل، مشبه‌به مرکب باید جنبه مثل یا حکایت داشته باشد. در این نوع تشبیه،

مشبه امری معقول و مرکب است که برای تقریر و اثبات آن، مشبه‌بھی مرکب و محسوس ذکر

می‌شود.» (شمیسا، ۱۳۸۳: ۱۷۶)

۱- آرام و پر غرور، به سویس روان شدی / چون یونسی که در دل ماهی فرو خزید

(نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۷۶)

مشبه: مصرع اول مشبه‌به: مصرع دوم که تمثیل مرکب و محسوس برای اثبات مشبه (مصرع

اول) ادات: چو

۳-۱۲-۲- تشبیه غریب و بعید

«تشبیه غریب آن است که در انتقال از «مشبه» به «مشبه‌به» نیاز به فکر و دقت نظر بسیار است. چون وجه شبه در ابتدای امر مشخص نمی‌شود و آن به سبب خفا و عدم ظهور وجه شبه است.» (رنجبر، ۱۳۸۵: ۴۴، ۴۵)

۱- از قاب تنگ پنجره، سنگ نگاه من / چون مرغ پر کشید (نادرپور، ۱۳۸۲: ۴۱۳)
 مشبه: نگاه مشبه‌به: سنگ وجه شبه: (وجه شبه غیر مشهور برای نگاه) بی‌تحرك بودن
 شاعر با وجود بی‌تحركی سنگ، نگاه را که همانند سنگ ثابت و مبهوت مانده، همانند پرنده‌ای به پرواز در آورده است.

۲- تا به زمین پاشد، آسمان نمک نور / برکشد از زخم شانه‌هام، دماري. (همان، ۲۳۱)

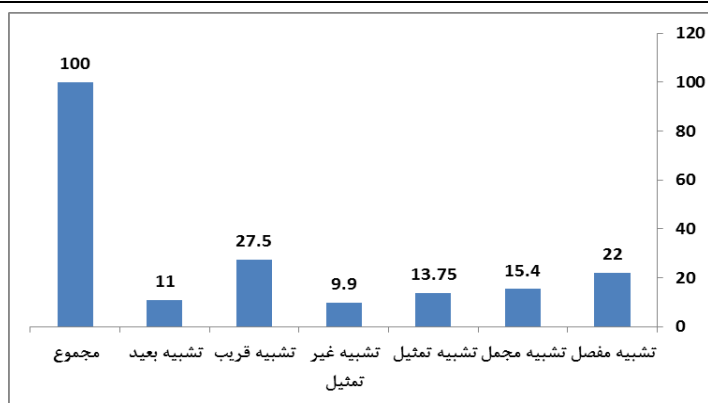
۳- چرا ز کوزه ماه امشب / نمی، برون تراویده ست؟ (همان، ۲۴۱)

۴- پیکرتراش پیرم و با تیشه خیال / یک شب تورا ز مرمر شعر آفریده‌ام. (همان، ۲۵۷)

تحلیل: شاعر در این ابیات از تشبیهاتی نو و غریب بهره گرفته است. (کوزه ماه - نمک نور- تیشه خیال - مرمر شعر) در واقع ربط بین مشبه و مشبه‌به در این تشبیهات بسیار اندک و دور است. و این امر باعث شده است که درک و دریافت تشبیه با کمی تأمل و در ادامه، حیرت همراه باشد. شفيعی کدکنی می‌گوید: «بدوی طبانه معتقد است که هرچه جهات اختلاف [بین مشبه و مشبه‌به] بیشتر باشد، تشبیه زیباتر است. زیرا این کار می‌نماید که هنرمند نسبت به ارتباطات موجود میان عناصر طبیعت و اشیاء حساس‌تر است و حقایق نهفته را دقیق‌تر ادراک می‌کند.» (شفيعی کدکنی، ۱۳۹۱: ۵۷)

جدول و نمودار آماری تشبیه بر پایه وجه شبه

نوع تشبیه	تشبیه مفصل	تشبیه مجمل	تشبیه تمثیل	تشبیه غیر تمثیل	تشبیه قریب	تشبیه بعید	مجموع
تعداد	۴۰	۲۸	۲۵	۱۸	۵۰	۲۰	۱۸۱
درصد	۲۲	۱۵/۴	۱۳/۷۵	۹/۹	۲۷/۵	۱۱	۱۰۰

۱۳-۳-۱- راه‌های خروج تشبیه از ابتدال

ریچاردز در فلسفه بلاغت می‌گوید: «اگر شاعران نو، به خلق مجدد تداعی‌هایی که از هم پاشیده‌اند، اقدام نکنند، زبان کارایی خود را از دست می‌دهد.» (ریچاردز، ۱۳۸۲: ۱۰۱) به همین سبب شاعر نو پرداز ما که به این امر واقف است تلاش کرده است که با ترفندهای شاعرانه زبان شعرش را تازگی ببخشد و کارا تر کند. از جمله این شیوه‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱-۱۳-۳-۱- تشبیه بلیغ

«به تشبیهی گفته می‌شود که در آن، تنها طرفین تشبیه (مشبه و مشبه‌به) ذکر می‌شود.» (آشوری، ۱۳۶۶: ۵۲)

۱- چشمه آوازشان ز حنجره جوشید / نغمه آن‌ها به بانگ باد در آمیخت (نادرپور،

۱۳۸۲: ۱۰۹)

مشبه: آواز مشبه‌به: چشمه ادات و وجه شبه: محذوف.

۲-۱۳-۳-۱- تشبیه شرط

«نوعی از تشبیه است که حرف شرط در آن به کار می‌رود و یکی از طرفین تشبیه را

مشروط می‌سازد.» (سلاجقه، ۱۳۷۸: ۱۳۴)

۱- گر شعر من شراره آتش بود / اینک بغیر دود سیاهی نیست (نادرپور، ۱۳۸۲:

۱۸۱)

۳-۱۳-۳- تشبیه مضمیر

«چیزی را به چیزی تشبیه نمایند و چنان اظهار کند که مقصود او تشبیه نیست و در واقع

مراد او تشبیه باشد.» (تقوی، ۱۳۶۳: ۱۷۶)

۱- به زیر ابر مسین خورشید / سر از ملال به بالین داشت / ز نور مفرغی اش، آفاق

/ لعاب ظرف سفالین داشت (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۵۳)

شاعر در محتوا «ابر» را به «بالین» و «نور» را به «لعاب» تشبیه نموده است.

۳-۱۳-۴- تشبیه تفضیل

«آن است که مشبه را از مشبه به بالاتر تصور کنند و آن را (مشبه را) بر مشبه به

برتری دهند.» (صفا، ۱۳۶۷: ۴۲)

۱- پاکیزه تر ز اشک زلال ستاره بود / بخشنده تر ز ابر سپیدبهاره بود (نادرپور،

۱۳۸۲: ۲۹۳)

مشبه: محذوف مشبه به: اشک زلال، ابر سپید

شاعر «مشبه» را پاک تراز «اشک زلال» و بخشنده تر از «ابر بهاره» می داند.

۳-۱۳-۵- تشبیه عکس

«مشبه به باید کامل تر و معروف تر از مشبه باشد. چرا که این مشبه است که باید از

مشبه به، رنگ و روغن و جلا و کمال بگیرد گاهی به جهت مبالغه یا به سبب تناسبی

تشبیه، این اصل، معکوس می شود و مشبه به بر مشبه مانند می شود و بالتیجه در تشبیه

مقلوب یا معکوس، مشبه را مشبه به قرار می دهند به ادعای این که وجه شبه در آن

نیرومندتر است.» (تجلیل، ۵۵۵۶: ۱۳۷۶)

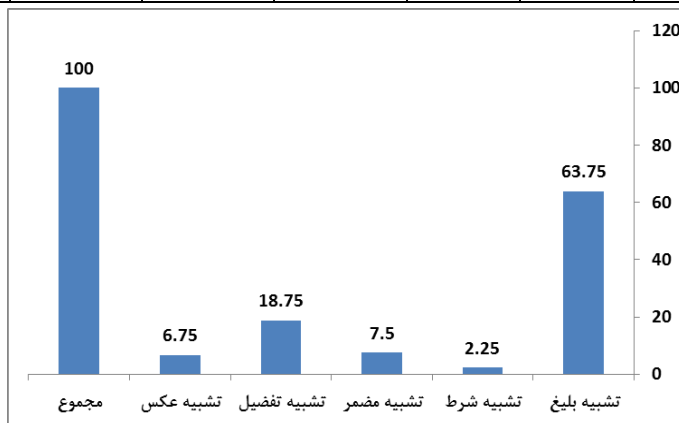
۱- تنم در کوره خورشید بگداز / مرا پاکیزه دل، پاکیزه جان کن (نادرپور، ۱۳۸۲: ۱۱۳)

مشبه: خورشید مشبه‌به: کوره

شاعر در ادعایی مشبه «خورشید» را به مشبه‌به «کوره» مانند کرده است، حال آن که مشبه‌به باید از نظر عرف تشبیه از مشبه کامل‌تر باشد درحالی که شاعر «خورشید» را به «کوره» مانند کرده است و اصل تشبیه را معکوس نموده است.

جدول و نمودار آماری راه‌های خروج تشبیه از ابتدال

نوع تشبیه	تشبیه بلیغ	تشبیه شرط	تشبیه مضمر	تشبیه تفضیل	تشبیه عکس	مجموع
تعداد	۸۵	۳	۱۰	۲۵	۹	۱۳۲
درصد	۶۳/۷۵	۲/۲۵	۷/۵	۱۸/۷۵	۶/۷۵	۱۰۰

تحلیل: ظاهراً شاعر ناخودآگاه به این موضوع واقف است که چون تشبیهاتش تازه و

غریب‌اند پس از روش‌هایی معمول تازه کردن تشبیه کمتر استفاده کرده است.

ضمناً نادرپور با استفاده از تشبیهات بکر و ابتکاری، سعی کرده است به غنای تصویری زبان و شعر فارسی چیزی بیفزاید. ضمناً از امکانات زمان خود نیز همچون دیگر شاعران خلاق و نوجو، بهره می‌گیرد:

• با مشعل گداخته، پاییز در رسید / گوگرد برگ‌ها، باروت شاخه‌ها / از شعله‌های مشعل

او سوخت ناگهان... خمپاره‌های گل به هوا رفت و بازگشت. (۴۳۰/۸، ۱۵)

• هان ای ونیز من! ای دختر خیال (۱۶۲/۱)

• خورشیدِ سرخ‌پوست، به پیکان بدوزدش (۴۹۴/۶)

البته مانند هر شاعر دیگری، نادرپور نیز تحت تأثیر تصاویر تشبیهی شاعران گذشته است.

فقط برای نمونه برخی از این تأثرها را بدون هیچ‌گونه تحلیلی می‌آوریم:

چشمه مهتاب (۹۳/۶)، آتش غم (۹۵/۱)، کارگاه وجود (۹۵/۱۵)، آیینه دل (۱۰۳/۹)، باده

نگاه (۱۱۰/۵)، چراغ عمر (۱۳۶/۵)

نتیجه

تشبیه یکی از کارآمدترین ابزارهای بلاغی است که نادرپور به شیوه‌های مختلف برای بیان مقصود خود از آن بهره برده است و بسیاری از تشبیهاتی که در کلام خود به کار برده از نوع تشبیه بلیغ و در برخی موارد در قالب اضافه تشبیهی است و این‌گونه تصاویر در ایجاز و کوتاهی لفظ بی نظیر است. وی در تصویرپردازی‌هایش گاه متأثر از گذشته است و به این سبب که روحی غنایی داشته و عشق و عاشقی بر افکار او سیطره دارد و بعضی از این تصاویر تکراری و کلیشه‌ای و مربوط به حوزه تصاویر غنایی است، نادرپور شاعر زمان خود است و هیچگاه از امکانات زمان خود در تصویرپردازی غفلت نکرده و تصاویر زیبا و دلنشین با پدیده‌های نو ظهور و معاصر خلق کرده که بکر و نو هستند و در تصاویرش رنگ زمان دیده می‌شود و کثرت تشبیهات او ابداعی و زیباست و خلاقیت ذهنی او را به خوبی نشان می‌دهد، اندیشه‌هایش را به شیوه‌ای زیبا و ابتکاری در تشبیهات خود گنجانیده است و از این نظر سرآمد آن زمان است.

خصوصیت شعر او از نظر تشبیه این است که در بیان تجربه‌های ذهنی خویش از همه نوع تشبیه به اعتبار ادات و وجه شبه بهره برده، او با استفاده از اضافه تشبیهی در تصویرسازی دامنه تخیل و ابهام را توسعه داده است و همین ویژگی سبب دلنشینی سخن اوست.

منابع و مأخذ

- ۱- آشوری، داریوش و همکاران. پیامی در راه. تهران: طهوری، چاپ سوم، ۱۳۶۶.
- ۲- احمدنژاد، کامل. فنون ادبی. تهران: انتشارات پایا، چاپ دوم، ۱۳۷۴.
- ۳- ارسطو. فن شعر. ترجمه عبدالحسین زرین کوب. تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۹.
- ۴- باقی نژاد، عباس. خیره در تصویر خود. ارومیه: ناشر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، چاپ اول، ۱۳۸۸.
- ۵- بهمن مطلق، یدالله، «تشبیه در شعر سپهری»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره ۶۲، سال ۱۶، ۱۳۸۷، ۱۶۲-۱۳۲.
- ۶- پرهیزی، عبدالخالق. بیان، تهران: نشر زمان، ۱۳۸۵.
- ۷- پورنامداریان، تقی. سفر در مه. تهران: نگاه، چاپ اول، ۱۳۸۱.
- ۸- _____، _____. نگاهی به تصویر آفرینی در مرزبان نامه، هشتمین کنگره ایرانی، تهران: فرهنگستان ادب و هنر، ۱۳۵۷.
- ۹- تجلیل، جلیل. معانی و بیان. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، چاپ پنجم، ۱۳۷۶.
- ۱۰- تقوی، سیدنصرالله. هنجارگفتاردر فن معانی و بیان و بدیع. اصفهان: فرهنگ سرای اصفهان، ۱۳۶۳.
- ۱۱- حسن‌لی، کاووس. گونه‌های نو آوری در شعر معاصر ایران. تهران: ناشر نشر ثالث با همکاری انتشارات دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- ۱۲- رنجبر، احمد. بدیع. تهران: انتشارات اساطیر، چاپ اول، ۱۳۸۵.
- ۱۳- ریچاردز، آی. ا. فلسفه بلاغت. ترجمه دکتر علی محمدی آسیابادی. تهران: نشر قطره، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- ۱۴- سلاجقه، پروین. در آمدی بر زیبایی‌شناسی شعر (معانی و بیان). تهران: انتشارات چکاد، چاپ دوم، ۱۳۷۸.
- ۱۵- شفیعی کدکنی، محمدرضا. صور خیال در شعر فارسی. تهران: نشر آگه، چاپ پانزدهم، ۱۳۹۱.
- ۱۶- شمیسا، سیروس. بیان. تهران: میترا ف چاپ هشتم، ۱۳۸۶.
- ۱۷- _____، _____. معانی و بیان. تهران: انتشارات فردوس، چاپ هشتم، ۱۳۸۳.
- ۱۸- صادقیان، محمد علی. طراز سخن. تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۱.
- ۱۹- صفا، ذبیح‌الله. آئین سخن. تهران: انتشارات ققنوس، ۱۳۶۷.

- ۲۰- علوی مقدم، محمد، اشرفزاده، رضا. معانی و بیان. تهران: انتشارات سمت، چاپ نهم، ۱۳۸۸.
- ۲۱- عیدگاه طرهبه‌ای، وحید. کهن دیارا. تهران: انتشارات سخن، چاپ دوم، ۱۳۸۸.
- ۲۲- کروچه، بندتو. کلیات زیبایی‌شناسی، ترجمه فواد روحانی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۴.
- ۲۳- نادرپور، نادر. مجموعه اشعار. تهران: انتشارات نگاه، چاپ دوم، ۱۳۸۲.
- ۲۴- همایی، جلال‌الدین. فنون بلاغت و صناعات ادبی. تهران: نشر هما، چاپ هفتم، ۱۳۷۰.